

EUROPEISKA UNIONENS STATSSTÖDSREGLER

UR ETT REGIONALT UTVECKLINGSPERSPEKTIV

OSKAR HELSING
PRAKTIKANT HT 19

Inledning och Bakgrund

En av de grundprinciper som den Europeiska Unionen vilar på är principen om den inre marknaden. För att möjliggöra en sund konkurrens på en gemensam inre marknad fördes i och med Romfördraget 1957 en ny typ av regler in för att främja konkurrensen inom Unionen. Dessa regler uppdaterades i funktionsfördraget 2009 och är det som idag kallas för Statsstödsreglerna.

Reglernas syfte är att hindra medlemsstaterna från att intervensera för mycket i sina nationella marknader genom att gynna särskilda företag eller industrier. Statsstödsregelverket har sedan införandet utvecklats till en rik flora av sekundärlagstiftning, kommissionsuttalanden och beslut samt praxis från Europadomstolen.

Det har med åren visat sig att Statsstödsreglerna kan fungera på ett betydligt mer mångsidigt sätt än att bara hindra nationella regeringar och myndigheter från att stödja nationella företag. Statsstödsreglerna har för Unionen kommit att spela en unik roll i arbete med att uppfylla de mål och prioriteringar som EU har satt upp.

Statsstödsregelverket utgör idag en verktygslåda för såväl sammanhållningspolitik som infrastruktur, kultur, miljö- och klimatarbete med mera. Denna rapport avser att ge en inblick i EU:s statsstödsregelverk från ett regionalt perspektiv.

Rapporten inleds med en översikt av statsstödsreglernas funktion och historia samt relevant rättspraxis på området. I rapportens andra del kommer olika undantag relevanta för regional utveckling att behandlas. Rapporten avslutas med en framåtblick mot den översikt av statsstödsreglerna som nu kommer att göras av kommissionen och vilka frågor på statsstödsområdet som även i framtiden kommer att vara av vikt.

1. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING
 - 1.1 METOD
 - 1.2 AVGRÄNSNING
2. STATSSTÖDSREGLERNAS URSPRUNG
 - 2.1 STATSSTÖDSREGLERNAS FÖRHÅLLANDE TILL SVENSK RÄTT
3. VAD ÄR ETT STATSSTÖD?
 - 3.1 ABSOLUTA UNDANTAG TILL STATSSTÖDSREGLERNA
 - 3.2 SKÖNSMÄSSIGA FÖRDRAGSUNDANTAG TILL STATSSTÖDSREGLERNA
 - 3.3 ANMÄLAN OCH HANTERING AV STATSSTÖD
 - 3.4 UNDANTAG GENOM DE-MINIMISLAGSTIFTNING
4. REGIONALSTÖD
 - 4.1 HUR BESTÄMS REGIONALSTÖD
 - 4.2 FÖRHANDSDEFINIERADE C-REGIONER
 - 4.3 ICKE FÖRHANDSDEFINIERADE C-REGIONER
 - 4.4 REGIONALSTÖDETS UNDANTAG FRÅN ANMÄLNINGSSKYLDIGHETEN
 - 4.5 NIVÅER I REGIONERNA ENLIGT REGIONALSTÖDSKARTAN
 - 4.6 DEN SVENSKA LAGSTIFTNINGEN OM REGIONALSTÖD
 - 4.7 SLUTSATS OCH ANGREPPSSÄTT FÖR REGIONALSTÖD
5. STÖD TILL INFRASTRUKTUR
 - 5.1 STÖD TILL REGIONALA FLYGPLATSER
 - 5.2 STATSSTÖD TILL HAMNAR
 - 5.3 STATSSTÖD FÖR ANNAN TRANSPORTINFRASTRUKTUR
 - 5.4 STATSSTÖD FÖR BREDBANDSINFRASTRUKTUR
6. BIOEKONOMI OCH STATSSTÖD
 - 6.1 BIOEKONOMI OCH REGIONAL UTVECKLING
 - 6.2 UNDANTAG I GRUPPUNDANTAGSFÖRORDNINGEN
 - 6.3 UNDANTAG I MILJÖ OCH ENERGI-RIKTLINJERNA
 - 6.4 ETT SVENSKT EXEMPEL
7. STATSSTÖDSREGLERNA I FÖRÄNDRING
 - 7.1 FITNESS-CHECK OCH FRAMTIDA RIKTLINJER
 - 7.2 KOMMISSIONENS AMBITIONER
 - 7.3 REGIONERNAS PRIORITERINGAR INFÖR FRAMTIDEN
8. SLUTSATSER
9. KÄLLFÖRTECKNING

1. Syfte och frågeställning

Syftet med denna rapport är att ge en pedagogisk översikt av det relativt omfattande stadsstödsregelverket för aktörer inom regional utveckling. Rapportens slutsatser och innehåll kommer att grundas i frågeställningen ”Hur kan EU:s statsstödsregler påverka den regionala utvecklingen i Region Västernorrland och Jämtland Härjedalen.”

1.1 Metod

Rapportens metod kommer grundas i en traditionell rättsdogmatisk metod. En rättsdogmatisk metod utgår ifrån de relevanta rättsreglerna som ska undersökas och med hjälp av dessa och stödjande rättskällor som förarbeten, domstolspraxis och uttalanden från kommissionen. Metoden kommer i denna rapport användas främst för att ge en pedagogisk inblick av stadsstödsregelverket och hur dessa rättsregler påverkar olika sektorer relevanta för regionerna. EU-lagstiftning saknar inte sällan de utförliga förarbeten som är vanligt förekommande vid svensk lagstiftning därför kommer dessa bara att förekomma i mindre del.

Rapporten kommer också att använda sig av EU-rättsliga normer och principer för att undersöka stadsstödslagstiftningen främst genom principerna om subsidiaritet och proportionalitet och hur väl lagstiftningen uppfyller dessa samt hur eventuella skillnader i den befintliga lagstiftningen skulle stå sig i ljuset av dessa principer.

1.2 Avgränsning

Som ovan anges så är syftet med denna rapport att undersöka statsstödsreglerna ur ett regionalt perspektiv. Detta kommer innebära att en avgränsning kommer göras med avseende på den lagstiftning och praxis som finns att tillgå på området statsstöd. Utgångspunkten kommer att vara en översikt över den lagstiftningen som har en särskild betydelse för regionernas utvecklingsarbete. Vilka områden som är prioriterade av regionerna har i den här rapporten hämtats ur de regionala utvecklingsplanerna för region Västernorrland¹ och region Jämtland Härjedalen² Rapporten kommer därför avgränsas till de statsstödsregler och praxis som berör områdena:

- Regionalstöd
- Stöd i infrastruktur
- Stöd för biobränsle

¹ Regional utvecklingsstrategi för Västernorrland 2020-2030 (förslag)

² JÄMTLAND/HÄRJEDALEN 2030 INNOVATIVT OCH ATTRAKTIVT REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

2. Statsstödsreglernas ursprung

1957 lades den definitiva grunden till Europeiska Gemenskapen (sedermera Europeiska Unionen) genom undertecknandet av Romfördraget. Huvudsyftet med unionen då som nu var etableringen av en gemensam inre marknad som bygger på sund konkurrens mellan medlemsstaterna.³ En av prioriteringarna för unionen var ” Fastställande av de konkurrensregler som är nödvändiga för den inre marknadens funktion”.⁴

Bland de konkurrensregler som avses i Romfördraget återfinns statsstödsreglerna. Införandet av dessa regler utgjorde i mångt och mycket ett rätt så radikalt avbrott från den industripolitik som tidigare förts av gemenskapens medlemsländer där statligt stöd till näringslivet hade varit vanligt särskilt under och efter andra världskriget.

Grundidén med att lagstifta kring statsstöd är att förhindra att medlemsstater väljer att gynna nationella företag genom skattelättnader, ekonomiskt bistånd eller liknande. De medlemsstater som skulle välja att lägga mest pengar på sitt nationella näringsliv skulle ge sina företag orättvisa konkurrensfördelar på den för 1957 år nyinstiftade inre marknaden.

Genom Lissabonfördraget 2007 omarbetades Romfördraget till att utgöra Fördraget om Europeiska Unionens Funktionssätt (härefter FEUF). Statsstödsreglerna fick då sin slutliga ordalydelse i artikel 107 och Artikel 108.

2.1 Statsstödsreglernas förhållande till svensk rätt

EU:s statsstödsregler återfinns på olika lagstiftningsnivåer i EU:s lagstiftningshierarki. Statsstödsreglernas grund i Artikel 107 och 108 är inskrivna i funktionsfördraget. Fördragstext är direkt tillämplig i svensk rätt genom både fördragstexten i sig men också en rad Praxis från EU-domstolen.⁵ Andra statsstödsregler som exempelvis undantagen från huvudreglerna i Art 107 och 108 regleras genom Direktiv. Direktiv är inte direkt tillämpliga i svensk rätt utan måste implementeras genom svensk nationell lagstiftning.

Förbudet mot statligt stöd har således direkt genomslag i svensk rätt. Det är mer oklart vad eventuella brott mot Art 107 och 108 FEUF resulterar i. Kommissionen kan mot staten väcka fördragsbrottstalan enligt Art 258 EUF vilket kan leda till böter eller vite efter en dom i EU-domstolen. I svensk nationell rätt regleras följderna av statsstöd i lagen Lag (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler. Där föreskrivs att ett statsstöd som lämnats i strid med EU-rättens regler ska betalas tillbaka.⁶ Emellertid är det endast statsstödsgevaren som har möjlighet att kräva statsstödet återbetalning,⁷ vilket av vissa har setts som ett problem.⁸ I korthet kan sägas att statsstödsgevaren kan straffas enligt EU-rätten

³ Art 2 Romfördraget.

⁴ Art 3 Romfördraget.

⁵ Se bland annat Art 4 EU fördraget och *van Gend en Loos*

⁶ 3§ Lag (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler

⁷ 4§ Lag (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler

⁸ <https://svjt.se/svjt/1998/155>

för olagliga statsstöd medans statsstödstagaren kan behöva betala det mottagna stödet. Kritiken består i att sådana återbetalningar sällan sker på grund av hinder i svensk rätt.

3. Vad är ett statsstöd?

Vad som enligt EU-rätten anses vara ett statsstöd utgår från art 107 i funktionsfördraget (FEUF). Artikeln innehåller flera på varandra efterföljande rekvisit som ska vara uppfyllda för att något ska anses vara ett statsstöd som inte är tillåtet enligt EU-rätten.

Först och främst ska stödet *ges av en medlemsstat eller med statliga medel*. Statsstödsreglerna är till för att hindra medlemsstaters störande av konkurrensreglerna. Privata företag, stiftelser och föreningar omfattas således inte av statsstödsreglerna. Ett offentligt ägt bolag kan emellertid omfattas.

Vad som anses vara stöd givet av en medlemsstat har dock i praxis från EU-domstolen givits en relativt bred definition. Det rör sig inte endast om uppenbara statliga, kommunala eller regionala bidrag i form av ekonomiskt tillskott. Reglerna omfattar även skattelättnader specifika för vissa företag eller branscher, försäljning eller uthyrning av offentlig egendom till oskäligt låga priser,⁹ eller eftergivande av fordringar eller krav.¹⁰ I korthet kan sägas att alla former av selektiva handlingar som ekonomiskt gynnar specifika aktörer på bekostnad av offentliga finanser bör kvalas in som att *ges av en medlemsstat eller med statliga medel*.

Stödet ska även vara selektivt. Detta innebär att det är *vissa företag eller viss typ av produktion* som ska gynnas av stödet. EU-domstolen har ansett att det måste finnas någon form av begräsning i det stöd eller förmån som utdelas, ett stöd till alla etablerade företag i landet faller således inte in under statsstödsreglerna¹¹

Vidare ska den gynnande åtgärden vara något som inte hade skett under vanliga marknadsmässiga förhållanden. Att till exempel ge en koncession eller ett entreprenadkontrakt till en särskild näringsidkare utgör inte en statsstödsåtgärd om det sker på ett marknadsmässigt sätt.¹²

⁹ C-74/16

¹⁰ Prop. 2012/13:84 s. 11

¹¹ C-143/99

¹² Se tex C-399/08 P

Stödet *ska snedvrیدا konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstaterna*. Dessa två rekvisit behandlas oftast som ett.¹³ Begreppen har också av EU-domstolen givits en bred tolkning. Även på marknader som är hyfsat interna är nu idag företag från alla EU:s medlemsstater med och konkurrerar.¹⁴ Eftersom grundprincipen i statsstödsreglerna är att handel och konkurrens mellan medlemsstaterna ska skyddas så har begreppen flutit in i varandra och min slutsats är att det i nästan varje fall en snedvridning av konkurrensen finns så påverkas handeln mellan medlemsstaterna.

3.1 Absoluta Fördragsundantag till statsstödsreglerna

I Artikel 107 FEUF listas direkt sådana typer av stöd som kvalar in på statsstödsdefinitionerna men är att anse som förenliga med den inre marknaden och därför inte är att anse som olagliga statsstöd. Det rör sig om relativt obskyra undantag som inte särskilt ofta aktualiseras i svensk tillämpning av statsstödsreglerna på regional nivå.

Det rör sig bland annat om *särskilda stöd av social karaktär till enskilda konsumenter, stöd i händelse av naturkatastrof eller liknande, samt särskilda stöd för tyska industrierna*. Dessa tre stödformer undantas i absolut mening från statsstödsreglerna.

3.2 Skönsmässiga fördragsundantag till statsstödsreglerna

Förutom de absoluta undantagen från statsstödsreglernas tillämpning finns en rad undantag som ger både medlemsstaterna och kommissionen mer flexibilitet. Undantagen som följer här är grunden till de frågor om statsstöd och regional utveckling som kommer att behandlas i denna rapport. Dessa undantag har givit upphov till en rad sekundärlagstiftning som är av relevans för den regionala utvecklingen i Region Västernorrland och Jämtland Härjedalen I detta avsnitt behandlas bara fördragsundantagen varpå sekundärlagstiftningen kommer att behandlas senare.

Det första undantaget gäller *stöd till särskilt utsatta regioner*.

”stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där det råder allvarlig brist på sysselsättning och i de regioner som avses i artikel 349, med hänsyn till deras strukturella, ekonomiska och sociala situation”

Undantaget utgör i mångt och mycket grunden till hur EU:s statsstödsregler kan användas som ett verktyg för regional utveckling. Här tillåts faktiskt statsstöd som egentligen till sin art är olagligt till förmån för att underlätta regional utveckling i vissa särskilda regioner. Hur undantaget tillämpas styrs av EU-kommissionens riktlinjer för regionalstöd som jag kommer att återkomma till. Här kan noteras att de perifera regionerna (outermost regions) har fått ett undantag redan i fördragstexten.

¹³ SOU 2011:69 s. 76

¹⁴ Altmark C-280/00

Det andra undantaget gäller särskilda EU-gemensamma projekt

”stöd för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi,”

I riktlinjer från kommissionen klargörs vad som är att anse som ett sådant projekt (IPCEI).¹⁵ Bland annat ska projektet involvera flera medlemsstater, och vara i linje med EU2020-strategin.

Genom att etablera ett särskilt projekt genom ett kluster av flera företag kan statsstödsregler och bidrag från till exempel Horisont Europa ges en synergiverkan. Ett exempel på IPCEI undantaget i närtid är statsstödsundantaget för batteriforskning ibland annat Sverige.¹⁶

Det tredje undantaget är undantaget för regionalstöd.

”stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset,”

Regionalstödet är ett av de statsstödsundantagen som är av hög relevans när det kommer till regional utveckling. Undantaget gör det möjligt att statsstöd kan ges även i sådana regioner där levnadsstandarden inte kan betecknas som ”onormalt låg” eller det råder ”allvarlig brist på sysselsättning”. Istället ges här en mycket bred möjlighet till att stödja lokala och regionala näringsverksamheter. Hur regionalstöd regleras och fungerar i praktiken kommer att tas upp närmre senare i denna rapport.

Det fjärde undantaget är undantaget för bevarande av kulturarv

” stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet, om sådant stöd inte påverkar handelsvillkoren och konkurrensen inom unionen i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset”

Detta kan handla om stöd till privata aktörer för att bevara vissa kulturminnesmärkta platser eller föremål eller för restaurering av sådana. Undantaget innefattar också i viss mån bidrag till kultursektor särskilt för projekt som anses kunna ha ett kulturbevarande värde såsom film och teater på urspråk.

Det Sista undantaget är en generalklausul.

” stöd av annat slag i enlighet med vad rådet på förslag från kommissionen kan komma att bestämma genom beslut.”

Detta lämnar öppet för kommissionen och rådet att genom sekundärlagstiftning utveckla området med statstödundantag.

¹⁵ 2014/C 188/02

¹⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6705

3.3 Anmälan och hantering av statsstöd

För att det ska kunna avgöras om ett statsstöd faller in under något av undantagen eller är att klassa som ett olagligt statsstöd ska åtgärden anmälas till EU-kommissionen. Utifrån artikel 108 FEUF ges EU-kommissionen en exklusiv befogenhet att i ett första steg bedöma huruvida en åtgärd är ett lagligt statsstöd eller inte.

Enligt 108.3 FEUF ska kommissionen underrättas i god tid om *alla* planer på att vidta eller ändra stödåtgärder. Om kommissionens bedömning är att åtgärden strider mot statsstödsreglerna i art 107 FEUF så inleds ett förfarande som utmynnar i ett beslut där medlemsstaten ska upphöra eller ändra stödåtgärderna inom en tidsfrist. Om medlemsstaten inte rättar sig efter beslutet kan kommissionen hänskjuta frågan till EU-domstolen för prövning.

Hur förfarandesättet går till i praktiken har fastslagits i Procedurförordningen¹⁷ där bland annat tidsgränser för underrättande, hur själva granskningsförfarandet går till och eventuella böter och viten regleras.

3.4 Undantag genom *De minimis*-lagstiftning

Utöver de undantag som återfinns direkt i funktionsfördraget finns flertalet undantag i sekundärlagstiftning. Två centrala lagstiftningsakter är den så kallade *de minimis*-lagstiftningen som i praktiken innebär att anmälningskyldigheten enligt art 108 FEUF bortfaller och att stödåtgärden anses utgöra lagligt statsstöd. Syftet med *De minimis*förordningen är att kommissionen inte ska behöva utreda statsstödsåtgärder som är till så låga belopp att de inte har någon eller minimal påverkan på den inre marknaden.

Det finns en "*generell*" *de minimis*förordning¹⁸ som är tillämplig på i stort sett allt stöd till företag som agerar utanför jordbrukssektorn. Förordningen innebär att stödåtgärder under 200 000 Euro under en treårsperiod anses vara i linje med statsstödsbestämmelserna och behöver inte anmälas till kommissionen enligt ordinarie anmälningsförfarande. Det finns även en "*särskild*" *de minimis*förordning¹⁹ som gäller särskilda företag som tillhandahåller tjänster av allmänt intresse.²⁰

¹⁷ Rådets förordning (EU) 2015/1589 av den 13 juli 2015 om genomförandebestämmelser för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (Text av betydelse för EES)

¹⁸ KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse

¹⁹ KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 360/2012 av den 25 april 2012 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse som beviljas företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

²⁰ Baseras på definitionen i Art 106.2 FEUF

4. Regionalstöd

Regionalstöd är ett av de viktigaste undantagen inom statsstödsrätten från ett regionalt utvecklingsperspektiv. Regionalstödet är den praktiska tillämpningen av tidigare nämnda fördragsundantag i 107.3 a och 107.3 c FEUF. Regionalstödet bottnar i EU:s projekt att möjliggöra ett sammanhållet Europa. Regionalstödsregler utgör därför i mångt och mycket ett komplement till EU:s strukturfonder. Istället för att pengar delas ut från EU handlar det i regionalstödet om att medlemsstaten ges en konkurrensfördel genom att statsstödsreglerna i viss mån undantas och således ger stat, kommun eller region möjlighet att stödja lokalt näringsliv.

4.1 Hur bestäms regionalstöd?

Regionalstöd kan delas upp i två kategorier, så kallat A-stöd och så kallat C-stöd. Jag avser här att först kort redogöra för A-stöd.

A-stöd är regionalstöd som ges på grundval av Art 107.3 (a) FEUF. Det vill säga till regioner som har en "onaturligt låg levnadsstandard". Vilka regioner som detta rör sig om utvecklas i kommissionens **Riktlinjer för statligt regionalstöd för 2014–2020**. Där fastslås att de regioner som är berättigade till A-stöd är sådana regioner som jämfört med unionen i sin helhet har en "onormalt låg levnadsstandard"²¹ Av riktlinjerna följer att en sådan onormalt låg levnadsstandard finns i en NUTS-2 region med 75% av BNP av EU:s genomsnitt under de senaste tre åren. I bilagan till Riktlinjerna för statligt regionalstöd återfinns en samlad lista på vilka regioner som är godkända för A-stöd. I dagsläget finns ingen svensk region som faller inom definitionen för A-stöd.

C-stöd är regionalstöd som ges på grundval av Art 107.3 (c) FEUF. Som tidigare nämnt är definitionen mycket bredare än definitionen för A-stöd vilket innebär att även ett antal svenska regioner omfattas av reglerna. En stor skillnad mellan de förhållanden som ska råda i regionen för att vara berättigad till C-stöd är att förhållandena ska vara sämre än det *nationella* genomsnittet.²² När definitionen för A-stöd utgår ifrån ett EU-genomsnitt så syftar C-stödet att ge medlemsstater rätt att undanta stöd i regioner som med ett nationellt mått har större utmaningar.

²¹ Se p 149 Jämför också Dom av den 14 oktober 1987 i mål 248/84, Tyskland mot kommissionen,

²² P 149 Riktlinjerna

4.2 Förhandsdefinierade C-regioner

Det finns två typer av regioner som kan utnyttja C-stöd. I riktlinjerna fastslås att det finns *förhandsdefinierade c-regioner* dessa utgörs av²³

1. Regioner som tidigare varit A-stödregioner men inte längre uppfyller de kraven.
1. NUTS 2-regioner med färre än 8 invånare per km² eller NUTS 3- regioner med färre än 12,5 invånare per km²²⁴

Redan här har kommissionen identifierat glesbebyggelse som en nyckelfaktor till att anses vara en region med särskilda utmaningar. Detta innebär att samtliga regioner i Mid Sweden/ North Sweden²⁵ upptagningsområde har status som fördefinierade C-områden.²⁶

NUTS-3 Region	Befolkning per km ²	Godkänd som fördefinierat c-område
Västernorrland	11.4	JA
Härjedalen Jämtland	2.6	JA
Västerbotten	4.9	JA
Norrbotten	2.6	JA

Samtliga regioner som ska behandlas som C-stödregioner ska finnas på en så kallad Regionalstöds-karta²⁷ som ska godkännas av EU-kommissionen. Sveriges regionalstöds-karta för perioden 2014-2020 godkändes av kommissionen den 27.03.2014 och inkluderar ovan nämnda regioner.

4.3 Icke förhandsdefinierade C-regioner

Den andra typen av C-stödområden är sådana som medlemsstaten själv kan utse baserat på ett flertal kriterier. Dessa ska också anmälas på statsstöds-kartan och godkännas av EU-kommissionen. Kriterierna för att utse icke förhandsdefinierade C-stödområden är:

²³ P 148 Riktlinjerna

²⁴ Baserat på Eus folkräkning 2010

²⁵ Sedan 1 januari 2020 ingår dessa regioner i samma upptagningsområde för det gemensamma EU-kontoret North Sweden European Office.

²⁶ Se bilaga I Riktlinjerna

²⁷ P 169 riktlinjerna

1. a) **Kriterium 1:** Angränsande områden med minst 100 000 invånare ⁽⁶⁷⁾ i NUTS 2- eller NUTS 3-regioner som har
 - en BNP per capita under eller lika med genomsnittet för EU-27, eller
 - en arbetslöshetsgrad över eller lika med 115 % av det nationella genomsnittet ⁽⁶⁸⁾.
2. b) **Kriterium 2:** NUTS 3-regioner med färre än 100 000 invånare som har
 - en BNP per capita under eller lika med genomsnittet för EU-27, eller
 - en arbetslöshetsgrad över eller lika med 115 % av det nationella genomsnittet.
3. c) **Kriterium 3:** Öar eller angränsande områden som också är geografiskt isolerade (t.ex. halvöar eller bergsområden) som har
 - en BNP per capita under eller lika med genomsnittet för EU-27 ⁽⁶⁹⁾, eller
 - en arbetslöshetsgrad över eller lika med 115 % av det nationella genomsnittet ⁽⁷⁰⁾, eller — färre än 5 000 invånare.
4. d) **Kriterium 4:** NUTS 3-regioner, eller delar av NUTS 3-regioner, som utgör angränsande områden som gränsar till ett a-område eller som har en gemensam landgräns med ett land utanför EES eller Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta).
5. e) **Kriterium 5:** Angränsande områden med minst 50 000 invånare ⁽⁷¹⁾ som genomgår en omfattande strukturuomvandling eller som är på kraftig tillbakagång relativt sett, förutsatt att sådana områden inte ligger i NUTS 3-regioner eller angränsande områden som uppfyller villkoren för att utses till förhandsdefinierade områden eller som kan utses i enlighet med kriterierna 1–4 ⁽⁷²⁾.

Sverige har dock i ansökan för sin regionalstödslista inte inkluderat några icke förhandsdefinierade regioner. Samtliga Sveriges regionalstödsregioner är således förhandsdefinierade utifrån gleshetskriteriet i riktlinjerna för regionalstöd.

4.4 Regionalstöds undantag från anmälningskyldigheten

Som anförts ovan finns det ett brett utrymme för kommissionen och rådet att göra undantag från den anmälningskyldighet som normalt finns för statsstöd. Eftersom Regionalstöd faller under undantagen i Art 107.3 så är regionalstöd normalt sett något som ska bedömas och godkännas av EU-kommissionen i enlighet med förfarandet i Art 108 FEUF.

Kommissionen och rådet har genom den omfattande gruppundantagsförordningen²⁸ vidtagit åtgärder för att standardisera vilka former av stödåtgärder som kan undantas från

²⁸ KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget

anmälningsskyldigheten och i praktiken automatiskt vara att anse som lagliga statsstöd. Enligt Artikel 3 i gruppundantagsförordningen ska stöd enligt förordningen anses vara förenliga med den inre marknaden och inte behöva anmälas till kommissionen.

Artiklarna 13–16 i gruppundantagsförordningen reglerar vilka regionalstödsåtgärder som inte behöver anmälas till kommissionen för granskning. I artiklarna behandlas olika former av regionalstöd och vilka maxbelopp som gäller för att dessa inte ska behöva anmälas. Värt att notera är att ett regionalstöd mycket väl kan vara en tillåten statsstödsåtgärd trots att den inte faller in under gruppundantagsförordningens artiklar. Att en regionalstödsåtgärd inte omfattas av gruppundantagsförordningen innebär istället att stödåtgärden måste anmälas för granskning av kommissionen.

4.5 Nivåer i regionerna enligt regionalstödskartan

Vad som avgör om regionalstödet är tillåtet eller inte är istället en bedömning utifrån de kriterier som kommissionen satt upp i den godkända regionalstödskartan. Vad kommissionen får besluta om när det gäller statsstödskartan styrs av de tidigare nämnda riktlinjerna för regionalstöd.

De stödgränser som gäller i region Västernorrland och Jämtland Härjedalen är följande:

Region	Stora företag	Medlestora företag	Små företag
Västernorrland	15%	25%	35%
Jämtland Härjedalen	15%	25%	35 %

Procentsatsen representerar det som i riktlinjerna kallas "bruttobidragsekvivalenten" och kan kortfattat beskrivas som hur stor del av den ursprungliga investeringen bidraget är. Om ett medelstort företags investeringsprojekt uppgår till en kostnad på 2 miljoner kronor är den maximala nivån för regionalstöd 500 000 kr.

4.6 Den svenska lagstiftningen kring regionalstöd

Sverige har valt att reglera hur statligt stöd kan delas ut till regioner som faller inom regionalstödskartan genom flertalet regeringsförordningar. Av mest central betydelse här är förordningarna

- Förordning (2015:210) om statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag
- Förordning (2015:211) om statligt stöd till regionala investeringar
- Förordning (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd

Dessa förordningar ställer upp ytterligare krav för regionalstöd. Mycket av reglerna grundar sig i Gruppundantagsförordningen, riktlinjerna och statsstödskartan men förordningarna innebär en utvidgad rapporteringsskyldighet till stat och region vid stödåtgärder. Sedan

regionerna tog över det regionala utvecklingsansvaret vilar merparten av rapporteringsansvar för kommunerna på regionerna istället för staten. Vissa åtgärder ska dock rapporteras till Tillväxtverket som är den ansvariga statliga myndigheten. Detta hänger ihop med att ansvaret att anmäla statsstöd som faller utanför gruppundantagsförordningen åligger svenska regeringen. Det är därför rimligt med ett visst rapporteringsansvar.

Det är ur ett regionalt utvecklingsperspektiv i min mening gynnsamt att regionerna i stor del som möjligt äger frågan att bedöma regionalstöd istället för en statlig myndighet.

Vad som dock väcker frågor är förordning (2015:211) och de stödområden och gränser som återfinns där. Förordningen hänvisar i sin tur till Förordning (1999:1382) som delar in de regioner som beviljats som c-stödområden enligt regionalstödskartan i ytterligare områden kallade A och B områden. Till regeringens A-områden hör bland annat kommunerna Sollefteå och Ånge samt alla kommuner i Region Jämtland Härjedalen. Till B-områden hör bland annat kommuner som Härnösand, Kramfors, Timrå och Örnsköldsvik. I A-områden tillåts den högre procentandelen på 25% till medelstora företag och 35% till små företag. I B-områden gäller procentsatserna 20% för medelstora företag och 30% för små företag.

Det lämnas ingen förklaring i förordningen till varför denna åtskillnad har gjorts då den höga stödnivån på 35% respektive 25% tillåts enligt den av kommissionen beslutade regionalstödskartan. Inte heller framgår vilka kriterier som regeringen har använt för att besluta huruvida ett område är att anse som ett A eller B område.

Jag ser här en potential för ett fortsatt regionalt utvecklingsarbete som fokuserar på att bringa klarhet i regeringens tankesätt kring stödnivåerna och i framtiden få dessa att vara mer i linje med de nivåer som beslutats av kommissionen.

4.7 Slutsats och angreppssätt för regionalstöd

Regionalstödet har stor betydelse för den regionala utvecklingen. EU har identifierat att faktorer som glesbebyggelse och geografiska utmaningar spelar en nyckelroll när det kommer till regionalt utvecklingsarbete. Regionalstöden ger regionerna Västernorrland och Jämtland Härjedalen en unik fördel ur en konkurrenssynpunkt som bör utnyttjas i den största mån som det är möjligt.

Det har ovan i denna rapport givits en redogörelse för regionalstödet funktion och effekt samt vilka regler på EU-rättslig och nationell nivå styr regionalstöd samt problemet som finns när dessa regelverk inte helt stämmer överens. Nedan följer ett flödesschema som är avsett att på ett enkelt sätt förklara det som angivits ovan.

1. Artikel 107 FEUF reglerar vad som är ett **statsstöd**.



2. I Artikel 107.3 c) FEUF anges att visst typ av statsstöd på regional nivå är att anse som **lagligt statsstöd**.



3. Riktlinjerna beskriver **kriterierna** för att en region ska omfattas av undantaget i 107.7c) samt vilka **stödnivåer** som gäller för sådana regioner.



4. Regionalstödskartan definierar vilka **svenska regioner** som omfattas av undantaget i 107.3 c) samt vilka **stödnivåer** som gäller för dessa.



5. Artikel 108 FEUF reglerar att statsstödsåtgärder ska **anmälas** till kommissionen.



6. Artikel 108.4 FEUF ger möjlighet för kommissionen att göra **undantag** från anmälningskyldigheten vilket har gjorts i *gruppundantagsförordningen*.



7. I *Gruppundantagsförordningen* **undantas** de flesta formerna av regionalstöd vilket innebär att det inte finns någon **anmälningsplikt** till kommissionen.



8. De svenska *regeringsförordningarna* lägger ett nationellt raster över regionalstöden som ibland innebär en **anmälningsplikt** till statlig myndighet. Samt begräsningar i **stödnivåerna**.

5. Stöd till infrastruktur

5.1 Stöd till Regionala flygplatser

En nyckelfaktor för att bekämpa de geografiska och demografiska utmaningar vissa europeiska regioner besitter är möjligheten till god infrastruktur. För regioner som är geografiskt mer isolerade och glesbebodda är fortfarande idag flygtrafiken en mycket viktig infrastruktur. EU-kommissionen har uppgett att regionala flygplatser ökar tillgängligheten och underlättar regional utveckling och tillväxt i de regioner som har regionala flygplatser.²⁹

På dessa grunder finns idag särskilda undantag för statsstöd till regionala flygplatser. Undantagen för regionala flygplatser regleras i gruppundantagsförordningen³⁰ och tillägget till gruppundantagsförordningen gällande regionala flygplatser.

Som tidigare anförts är effekten av undantagen i statsstödsreglerna genom gruppundantagsförordningen att stödet anses vara konformt med den inre marknaden och således att betrakta som lagligt statsstöd där ingen anmälningsskyldighet finns. Jag kommer nedan ge en kort genomgång av de lagregler som reglerar statsstöd till regionala flygplatser.

För att statsstöd ska kunna ges till en regional flygplats måste först och främst flygplatsen vara *öppen för allmänheten*. Detta innebär att reglerna inte kan användas för stöd till exempel militära flygplatser.

Stöd får heller inte utges för byggandet av en ny flygplats, det är endast befintliga flygplatser som får motta stöd.

Nedan följer några nyckeltal för att stöd till regionala flygplatser ska kunna delas ut

<i>Avstånd till närmsta flygplats</i>	< 100 km	Eller 60 min bil/tåg	Eller mindre än 200 000 passagerare per år	
<i>Antal passagerare</i>	< 3 miljoner per år			
<i>Mängd gods</i>	< 200 000 ton per år			

²⁹ Pt 3. KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) 2017/1084 av den 14 juni 2017 om ändring av förordning (EU) nr 651/2014 vad gäller stöd till hamn- och flygplatsinfrastruktur, vad gäller tröskelvärden för anmälan av stöd till kultur och bevarande av kulturarvet och stöd till idrottsinfrastruktur och multifunktionell rekreativinfrastruktur samt vad gäller stödordningar för regionalt driftstöd i de yttersta randområdena och om ändring av förordning (EU) nr 702/2014 vad gäller beräkningen av stödberättigande kostnader

³⁰KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget

Det finns två typ av stöd och stödnivåer till regionala flygplatser. Investeringsstöd och driftstöd.

För investeringsstöd gäller att stöd får ges upp till en viss procentandel av kostnaderna för investeringen.

Passagerarvolym 1-3 miljoner	50% av stödberättigade kostnader
Passagerarvolym under 1 miljon	75% av stödberättigade kostnader
Flygplatser i yttersta randområden	95% av stödberättigade kostnader

För driftstöd gäller att stödet inte får överskrida det belopp som krävs för att flygplatsen ska kunna gå runt. Sådant driftstöd får inte förenas med krav på att vissa flygbolag ska tilldelas fördelar eller avtal med flygplatsen.

5.2 Statsstöd till hamnar

I tillägget till gruppundantagsförordningen regleras även statsstödsåtgärder för hamnar. Hamn och sjönäring är en viktig del av framför allt Västernorrlands infrastruktur och flera industrier är beroende av de regionala kusthamnarna för import och export av varor. EU-kommissionen har genom tilläggförordningen även satt hamnnäringen som en hög prioritet inom statsstödsområdet. Kommissionen anför till exempel i början av tilläggförordningen att:

”Kusthamnar är av strategisk betydelse för att uppnå en väl fungerande inre marknad och ökad ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, så som bland annat anges i Europa 2020-strategin och i kommissionens vitbok Färdplan för ett gemensamt europeiskt transportområde – ett konkurrenskraftigt och resurseffektivt transportsystem (²).”

Stödet till kusthamnar är bredare och mer generöst än stödet till regionala flygplatser. Tilläggförordningen godtar att stöd får lämnas till kusthamnar för:

- a) investeringar i byggande, ersättande eller uppgradering av hamninfrastruktur,
- b) investeringar i byggande, ersättande eller uppgradering av infrastruktur för tillgänglighet,
- c) muddring.

Stöd för att bygga en kusthamn är således tillåtet i motsats till stöd för etablering av en regional flygplats. Beloppsnivåerna för hamnar är även de mer frikostiga än beloppsnivåerna för flygplatser.

Statsstödsundantaget gäller nämligen upp till 100% av de stödberättigade kostnaderna fram till maxgränsen på **130 Miljoner Euro** för en hamn som inte ingår i TEN-T-nätverket och maxgräns **150 miljoner Euro** för en hamn som ingår i TEN-T-nätverket.

5.3 Statsstöd för annan transportinfrastruktur

Det är inte bara hamnar och flygplatser som faller in under gruppundantagen för statsstöd. Även annan transportinfrastruktur behandlas i gruppundantagsförordningens avsnitt 13. I relativt breda ordalag klargörs att statsstöd får ges för

”Finansiering förbyggande eller uppgradering av lokal infrastruktur som avser infrastruktur som på lokal nivå bidrar till att förbättra före tagsklimatet och konsumenternas situation och till att modernisera och utveckla den industriella basen”³¹

Det anges inget specifikt angående stödnivåer i Förordningen förutom att ”Stödbeloppet får inte överstiga skillnaden mellan de stödberättigande kostnaderna och rörelseresultatet för investeringen”

5.4 Statsstöd för bredbandsinfrastruktur

Det sista exemplet på statsstödsundantag för infrastruktur av relevans för den regionala utvecklingen i Västernorrland och Jämtland Härjedalen är undantagen för bredbandsinfrastruktur. Det står mer och mer klart att digitalisering är en av de viktigaste åtgärderna som kan vidtas för en stark regional tillväxt i regionerna. Bättre bredbandsutbyggnad pekas ut som en prioritering i förslaget till regional utvecklingsstrategi för Västernorrland 2030.³² Det samma gäller för Region Jämtland Härjedalen som också definierat bredbandsutbyggnad som ett av sina 2030-mål.³³ Bredbandsutbyggnad har också en hög prioritering av kommissionen som ett sätt att främja konkurrenskraft och skapa arbetstillfällen³⁴

I gruppundantagsförordningens 10:e avsnitt behandlas statsstöd för bredbandsinfrastruktur på följande sätt.

1. Stöd kan ges för utbyggnad av passiv bredbandsinfrastruktur, anläggningsarbeten utbyggnad av grundläggande bredbandsnät samt utbyggnad av NGA-nät.
2. Investeringen måste ske där det inte kan förväntas att kommersiella aktörer utan finansiellt stöd ska kunna sköta utbyggnad eller anläggning av bredband.
3. Maxbeloppet innan stöd behöver anmälas är 70 miljoner Euro per projekt.
4. Tilldelningen av stöd ska ske på ett öppet och transparent sätt.

Regionalstöd får också användas för bredbandsinfrastruktur.³⁵

³¹ Artikel 56 GBER

³² <https://www.rvn.se/contentassets/a83792b7ea654c7d9be09f8d3d4dcf92/forslagsversion---ett-vasternorrland-agenda-2030.pdf>

³³ https://www.regionjh.se/download/18.6d98166b15ad8ea7d0e56758/1490882289957/140826%20stora%20rus_lowres.pdf

³⁴ Bredbandsriktlinjerna paragraf 1 2

³⁵ Art 13 gruppundantagsförordningen

6. Bioekonomi och statsstöd

6.1 Bioekonomi och regional utveckling.

Sedan 1800-talet har fram för allt Region Västernorrland präglats av en stark träindustri. Den rika tillgången på skog av hög kvalitet i samband med industrialiseringen under mitten av artonhundratalet ledde till att skogsbruk under många år varit den primära industrin i Västernorrland. Även om skogsindustrin fortfarande är stark så är fokus nu mer och mer på hur skogen ska kunna användas som bland annat biobränsle och som effektivare material och energikälla. I förslaget till Region Västernorrlands regionala utvecklingsstrategi nämns bioekonomi som en prioritering.³⁶ Detta går även i linje med en ambition om att sänka koldioxidavtrycket. Idag finns det särskilda statsstödsregler som är tillämpliga för just bioekonomi.

6.2 Undantag i Gruppundantagsförordningen

Artikel 41 i Gruppundantagsförordningen berör investeringsstöd till främjande för förnybara energikällor. Här särregleras särskilt investeringsstöd för produktion av biodrivmedel. Huvudregeln är att investeringsstöd inte behöver anmälas. För biodrivmedel gäller följande undantag.

1. Biodrivmedelsproduktionen ska inte vara livsmedelsbaserad
2. Stöd ska inte beviljas för biodrivmedel som är föremål för inblandningsskyldighet eller leveransskyldighet
3. Stödet får inte överstiga 45% av den extrakostnaden som en investering i förnybart kan utgöra alternativt 65% vid mindre anläggningar

Dessa tröskelvärden får dock höjas med 10% i Region Västernorrland och Jämtland Härjedalen eftersom regionerna finns med på regionalstödkartan som C-stödregioner.

Om stödet ges inom en öppen och transparent budordning att likna med en upphandling finns det möjlighet att täcka hela (100%) stödkostnaden utan att anmäla detta till kommissionen för godkännande.

Det kan här uttolkas att det fortfarande finns en viss aversion mot just biobränslen inom statsstödsregelverket. Förbudet mot att biodrivmedelsproduktionen inte får vara livsmedelsbaserad upplevs enligt mig som förlegat och även att inte bevilja stöd för biodrivmedel som är förenat med en inblandningsskyldighet ger också en fortsatt fördel till fossila bränslen som i dagens läge kan upplevas som obehövlig.

³⁶ <https://www.rvn.se/contentassets/a83792b7ea654c7d9be09f8d3d4dcf92/forslagsversion---ett-vasternorrland-agenda-2030.pdf>

6.3 Undantag genom miljö och energi-riktlinjerna

För mer ambitiösa stödordningar som inte faller in under avsnitt 10 i gruppundantagsförordningen finns miljö och energi-riktlinjerna³⁷. Riktlinjerna är alltså till för kommissionens bedömning av stödets förenlighet med Art 107 FEUF. Riktlinjerna grundar sig i den på senare åren allt mer ambitiösa satsningen från EU mot att vara en koldioxidreducerande region.

I förorden (preambeln) till riktlinjerna hänvisas det bland annat till Europa 2020-strategin som innefattar ambitionen om en minskning av koldioxidutsläppen med 20% räknat från 1990, samt att öka andelen förnybara energikällor inom unionen med 20% räknat från 1990. Vidare talas det nu om Unionens energipolitiska ram för 2030 som höjer ambitionsnivån till 40% minskning av koldioxidutsläpp och en 27% ökning av förnybara energikällor. I den avslutande delen kommer jag återkomma till detta faktum och vad unionens allt högre klimatambitioner kommer att innebära i framtiden.

Initialt kan nämnas att stöd till biobränsleanläggningar som producerar mindre än 150 000 ton biobränsle inte har någon anmälningskyldighet.³⁸

När kommissionen ska bedöma om stöd för en åtgärd för förnybar energi enligt riktlinjerna utgår bedömningen från ett antal olika kriterier som följer nedan.

1. *Bidrag till ett väl avgränsat mål av gemensamt intresse*: en statlig stödåtgärd måste syfta till ett mål av gemen samt intresse i enlighet med artikel 107.3 i fördraget
2. *Behov av statligt ingripande*: en statlig stödåtgärd måste vara inriktad på en situation där stödet kan åstadkomma en konkret förbättring som marknaden inte klarar på egen hand, till exempel genom att åtgärda ett väl avgränsat marknadsmisslyckande
3. *Stödåtgärdens lämplighet*: den föreslagna stödåtgärden är ett lämpligt policyinstrument med hänsyn till målet av gemensamt intresse
4. *Stimulansseffekt*: stödet måste ändra företagets beteende på ett sådant sätt att de inleder ytterligare verksamhet som de inte skulle bedriva eller som det skulle bedriva endast i begränsad utsträckning eller på ett annat sätt
5. *Stödets proportionalitet (begränsning av stödet till ett minimum)*: stödbeloppet måste begränsas till det minimum som krävs för att uppmuntra till ytterligare investeringar eller ekonomisk aktivitet i det berörda området
6. *Undvikande av betydande otillbörliga negativa effekter på konkurrens och handel mellan medlemsstater*: de negativa effekterna av stödet är tillräckligt begränsade, så att det övergripande resultatet av åtgärden blir positivt
7. *Överblickbart stöd*: Medlemsstaterna, kommissionen, ekonomiska aktörer och allmänheten ska lätt ha tillgång till alla relevanta handlingar och till relevant information om det stöd som beviljas inom ramen för detta

³⁷ MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN Riktlinjer för statligt stöd till miljöskydd och energi för 2014–2010 (2014/C 200/01)

³⁸ St 20 miljö och energiriktlinjerna

Kriterierna förenas med ytterligare villkor för olika sektorer och utgörs således ett stabilt underlag för kommissionen som ändå ger ett stort utrymme för skönsmässiga bedömningar kring stödåtgärder

6.4 Ett svenskt exempel

Svenska regeringen har genom att ansöka till kommissionen i enlighet med artikel 108 FEUF på grundval av miljö och energiriktlinjerna fått beviljat ett skatteundantag för just biobränslen. År 2015 begärde svenska regeringen om att införa en stödordning för biobränslen genom att sänka eller undanta dessa från energiskatt. Stödordningen beviljades av kommissionen fram till 2018 och har efter detta förlängts fram till utgången av 2020. Kommissionen bedömde att Sveriges skattereduktion uppfyllde kraven i miljö- och energiriktlinjerna och samtidigt var i linje med energiskattedirektivet

Sverige åtar sig dock genom skattesubventionerna att noga övervaka produktion och försäljning av biobränslen så att dessa inte blir överkompenserade. Det har även införts trösklar för biobränslen som produceras av livsmedel, i enlighet med de spärrar för sådana biobränslen som återfinns i Riktlinjerna

Det börjar bli hög tid för Sverige att ansöka om ett förnyat statsstödsundantag för biobränslen. Samtidigt så löper de nuvarande riktlinjerna fram till 2020 och oroliga röster har höjts för att EU-kommissionen kommer ha ett annorlunda förhållningssätt till biodrivmedel i nästa riktlinje. Detta är något som jag ämnar återkomma till i rapportens avslutande del.

Både uppgifter från EU-kommissionen och från svenska energimyndigheten visar på att skattereduktionen är en viktig del i Sveriges arbete med att fasa ut fossila bränslen i transport och energiindustrin och är en viktig bidragsfaktor till Sveriges ambition att uppfylla EU:s energiramverk för 2030 genom en reducering av koldioxidutsläpp på 40%.

7. Statsstödsreglerna i förändring

7.1 Fitness-Check och framtida riktlinjer

Flera av de riktlinjer som presenterats och diskuteras i denna rapport gäller mellan 2014–2020.³⁹ Detta innebär att det är rimligt att förvänta sig vissa förändringar i riktlinjerna. Även tidsramen för Sveriges beviljade regionalstödsplaner gäller till 2020 och så även den beviljade skattereduktionen på biodrivmedel.

Vi kommer nu in i en period då statsstödssystemet kommer att ses över. 7 januari 2019 inledde kommissionen en totalöversyn av statsstödsreglerna i enlighet med kommissionens policy om bättre regulatoriska regler.⁴⁰ Översynen inbegriper bland annat en allmän konsultation och utvärdering av de nuvarande regelverken vilket kommer att utmynna i nya förslag för riktlinjer och eventuellt en större omstrukturering av statsstödsreglerna.

Mellan januari och mars 2019 kunde feedback ges på den ”roadmap”, det vill säga det planeringsdokument, som kommissionen släppt. Under sommaren 2019 kunde medlemsstaterna delta i en öppen konsultation gällande statsstödsreglerna.

Nästa steg är att kommissionen under tredje kvartalet 2020 kommer att samla resultatet från utvärderingen i ett ”staff working document” som kommer att publiceras på kommissionens hemsida. Efter det ska kommissionen ta ställning till vilka regler på statsstödsområdet som behöver förnyas, göras om eller plockas bort.

7.2 Kommissionens ambitioner

Den första december 2019 tillträdde en ny kommission med Ursula Von Der Leyen som kommissionsordförande. Bara någon vecka efter detta så presenterades kommissionens ”Green Deal”, ett dokument som urskiljer de miljö och klimatsatsningar som kommissionen under den kommande mandatperioden avser att ägna sig åt. Ett av de centrala förslagen är den klimatlag som kommer befästa unionens mål att vara koldioxidneutralt år 2050. Klimat och miljöarbete ligger således högt upp på kommissionens agenda och detta lär även påverka arbetet med statsstödsreglerna.

Under ett möte med parlamentsutskottet för industri och energifrågor (ITRE) uppgav kommissionens representant från generaldirektoratet för konkurrens att översikten av statsstödsreglerna kommer fokusera på att inkludera fler typer av koldioxidneutrala bränslen och energislag i kommande statsstödsregler. Hon uppgav också att den initiala översikten av regelverket på energi- och miljöområdet visar att reglerna i hög grad fungerar tillfredställande.

Det förväntas inte göras några större förändringar på området regionalstöd då kommissionens ambition fortfarande är att ha en ambitiös sammanhållningspolitik. En

³⁹ Tex riktlinjerna för regionalstöd och riktlinjerna för energi och miljö

⁴⁰ https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en

problematik kan dock uppstå när sammanhållningspolitiken och klimat och miljöpolitiken ställs mot varandra. Frågan om stöd till regionala flygplatser är en fråga som enligt mig befinner sig i den motsättningen. Stödet för att ge fortsatta stöd till flygplatser kan tänkas vara en fråga där kommissionen noga måste överväga om stödet ska fortsätta. Det innebär att regionerna om de anser att frågan om fortsatt stöd till regionala flygplatser är viktig måste de arbeta med kommissionen för att föra fram det budskapet.

7.3 Regionernas prioriteringar inför framtiden

I denna rapport har jag behandlat tre områden av statsstödsregler som jag anser är av relevans för Region Västernorrland och Jämtland Härjedalen baserat på de regionala utvecklingsstrategier som finns tillgängliga för respektive region. Regionernas prioriteringar inför framtiden är främst regional tillväxt men också ett ambitiöst klimat och miljöarbete. Således ligger kanske inte regionernas prioriteringar långt bort från kommissionens. Här följer några slutsatser baserat på statsstödsreglernas utformning och det framtida arbetet med att utvärdera och omstrukturera dessa:

- *På området regionalstöd* bör regionerna fortsatt arbeta för att inkluderas i framtida regionalstödskartor. Regionerna bör använda nyckelfaktorer som glesbebyggelse och geografiska utmaningar för att även i framtiden klassas som C-stödregioner.
- *På området regionalstöd* bör regionerna arbeta för att hantering av statsstöd för regional utveckling i så stor mån som möjligt hanteras på ett regionalt plan och inte ett statligt plan
- *På området regionalstöd* bör regionerna arbeta med regeringen för att klargöra och ifrågasätta den nationella uppdelningen i A-stödområden och B-stödområden, något som inte återfinns på EU-rättsligt plan.
- *På området infrastruktur* bör regionerna verka för att det även i fortsättningen medges undantag från statsstödsreglerna för regionala flygplatser
- *På området infrastruktur* bör regionerna verka för att det även i framtiden medges undantag från statsstödsreglerna för hamnar
- *På området infrastruktur* bör regionerna verka för att det även i framtiden medges undantag från statsstödsreglerna för bredbandsinfrastruktur.
- *På området Bioekonomi* bör regionerna verka för att det även i framtiden ges undantag för biobränslen enligt gruppundantagsförordningen.
- *På området Bioekonomi* bör regionerna verka för att minska trösklarna för livsmedelsbaserade biobränslen samt förbud mot inblandningsbränslen.
- *På området Bioekonomi* bör regionerna verka för att det även i framtiden ges undantag för biobränslen enligt riktlinjerna för miljö och energi samt att svenska regeringen fortsatt ansöker om skatteundantag på dessa grunder.

8. Slutsatser

Denna rapport är avsedd att för den icke-insatte ge en pedagogisk och överblickbar introduktion till EU:s statsstödsregelverk. Statsstödsreglerna är på ytan i Artiklarna 107 och 108 FEUF inte särskilt komplicerade men under den ytan gömmer sig mängder och åter mängder av Praxis, förordningar, riktlinjer, beslut och rekommendationer. Även för den luttrade juristen är statsstödsområdet därför svårt att överblicka och hantera.

Förutom en introduktion och överblick av statsstödsreglernas funktion har denna rapport syftat till att utvärdera och förklara dessa ur ett regionalt utvecklingsperspektiv. För att bäst kunna svara på rapportens frågeställning "Hur kan EU:s statsstödsregler påverka den regionala utvecklingen i Region Västernorrland och Jämtland Härjedalen", har denna rapport fokuserat på tre områden av statsstödsreglerna.

Regionalstödet som idag ger våra regioner ett konkurrensutjämnande fördel i förhållande till många andra svenska regioner.

Stöd till infrastruktur, som är särskilt viktigt i våra regioner som på grund av geografiska och demografiska förutsättningar är i ett stort behov av välfungerande infrastruktur.

Stöd till biobränslen, som möjliggör att den omfattande skogsindustrin i våra regioner kan bidra till regional tillväxt och en reducering av användning av fossila bränslen och utsläpp av koldioxid.

Vilka åtgärder som regionerna bör göra på statsstödsområdet har jag angivit i avsnitt 7.3. Min slutsats av denna rapport är således att statsstödsreglerna i dess nuvarande utformning på flera sätt gynnar Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen. Det behövs dock ett fortsatt arbete gentemot kommissionen och regeringen för att statsstödsreglernas ska få ett optimalt genomslag och bidra till den regionala utvecklingen i Region Västernorrland och Region Jämtland Härjedalen.

Oskar Helsing

Mid Sweden European Office

9. Källförteckning

9.1 Lagstiftningsakter från EU

- fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt 2012/C 326/01
- Rådets förordning (EU) 2015/1589 av den 13 juli 2015 om genomförandebestämmelser för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (Text av betydelse för EES)
- KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse
- KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 360/2012 av den 25 april 2012 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse som beviljas företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse
- KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget
- KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) 2017/1084 av den 14 juni 2017 om ändring av förordning (EU) nr 651/2014 vad gäller stöd till hamn- och flygplatsinfrastruktur, vad gäller tröskelvärden för anmälan av stöd till kultur och bevarande av kulturarvet och stöd till idrottsinfrastruktur och multifunktionell rekreativinfrastruktur samt vad gäller stödordningar för regionalt driftstöd i de yttersta randområdena och om ändring av förordning (EU) nr 702/2014 vad gäller beräkningen av stödberättigande kostnader
-

9.2 Svenska lagstiftningsakter

- Lag (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler
- Förordning (2015:210) om statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag
- Förordning (2015:211) om statligt stöd till regionala investeringar
- Förordning (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd

9.3 Praxis från EU-domstolen

- C- 26/62 (Van Gend & Loos mot Nederländerna)
- C-248/84 (Tyskland mot kommissionen)
- C-143/99 (Adria-Wien Pipeline and Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke)
- C-280/00 - Altmark Trans and Regierungspräsidium Magdeburg
- C-399/08 P - Commission v Deutsche Post
- C-74/16 Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania mot Ayuntamiento de Getafe

9.4 Svenska förarbeten och propositioner

- SOU 2011:69 - Olagligt statsstöd
- Prop. 2012/13:84 - Olagligt statsstöd

9.5 Riktlinjer från kommissionen

- Riktlinjer för tillämpning av reglerna för statligt stöd på snabb utbyggnad av bredbandsnät 2013/C 25/01
- Riktlinjer för statligt stöd till miljöskydd och energi för 2014–2010 (2014/C 200/01)
- Riktlinjer för statligt regionalstöd för 2014–2020 (Text av betydelse för EES)2013/C 209/01

9.6 Dokument för regional utveckling

- Regional utvecklingsstrategi för Västernorrland 2020-2030 (förslag)
- JÄMTLAND/HÄRJEDALEN 2030 INNOVATIVT OCH ATTRAKTIVT REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

9.7 Artiklar och Webbsidor

- Kommissionens "toolbox for better regulation" - https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en
- Pressmeddelande från kommissionen angående stöd till batteriforskning - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6705
- Återbetalning av olagligt statsstöd och talerätt - <https://svjt.se/svjt/1998/155>

